

DR. SZABÓ ÁRPÁD

A VILÁGOSSÁGBAN ÉLŐ ÉS SZOLGÁLÓ EMBER*

*Élet a sorsom. Millió csatornán
Arany sugárba, vérbe áradó;
Jövőre-múltra üdvöt-álmot szórván,
A pillanatban örökkévaló.*

Ezt az élette magasztosult sorsot próbáljuk most tetten érne, és megidézni az emlékezet által, amikor hitünk és szeretetünk tükrében a pillanatban meglátjuk az örökkévalót.

Józan Miklós az Unitárius Egyház 26. püspöke volt. 1869-ben született Tordatúron. Kántortanító édesapját, korán elvesztette, mostohaapja, Borbély Lajos tordai kovácmester nevelte fel. Tordán és Kolozsváron tanult az Unitárius Kollégium kiváló növendékeként, majd az Unitárius Teológiai Akadémia növendéke lett. Teológiai tanulmányai befejeztével egyházunk akadémitaként Angliába küldte, ahol három évet töltött, amelyre mint élete egyik legszebb időszakára emlékezett vissza. Később is meleg kapcsolatot tartott fenn az angliai és amerikai hittestvéreinkkel. Többször képviselte egyházunkat nemzetközi konferenciákon és kongresszusokon.

Lelkészi szolgálatát Polgárdiban kezdte, majd 1896-ban Torockó hívta meg, ahol három évig szolgált. Ugyanez évben alapított családot. Házasságát Isten három fiúgyermekkel áldotta meg. Szolgálatá mély nyomokat hagyott a gyülekezet lelki életében.

1899-ben került a Budapesti gyülekezet élére; lelkeszi, hitoktatói, majd esperesi és püspöki vikáriusi minőségben 42 éven át irányította. Az I. világháború végéig az óriási kiterjedésű egyházköztségben egyedül látott el minden szolgálatot, ami olyan teljesítmény, melyet csak egy testben és lélekben egyaránt erős ember vihetett véghez, amilyen Józan Miklós volt. Életének és munkásságának fénykora arra a négy évtizedre esik, melyet Budapesten töltött, s amely alatt az unitárius névnek, gondolatnak és egyháznak általános megbecsülést és tiszteletet szerzett. Rádiós beszédeit széles körben hallgatták és értékelték felekezeti hovatartozás nélkül. Ezeket az írásokat, amelyek

* Elhangzott Lakiteleken 2001. augusztus 25-én

egy részét ő maga „költemények prózában” nevezte, később összegyűjtötte, és „Aratás”, valamint „Szentől szembe” címen könyv formájában kiadta.

Észak-Erdélynek az anyaországhoz való visszatérése után az 1941 június 29-én Marosvásárhelyen tartott Zsinati Főtanács egyházunk püspökévé választotta. Megválasztásakor 72 éves volt, amikor az ember alkotó tevékenysége már hanyatlóban van. Ő azonban élete végéig tevékeny volt s érdeklődése sok mindenre kiterjedt. Bölcs józansága és gazdag élettapasztalata sok nehézségen segítette át egyházunkat.

Életének középpontjában a család állott. Számára családdá szűkült a világ és világgá tágult a család. Ebben a családban mindenkiért küzdött, mindenkit szeretett. Egyházát és a magyarságot is családnak tekintette, s mint jó pásztor örködött szüntelenül felette 1946. január 11-én bekövetkezett haláláig.

Józan Miklós egész életét egyetlen fogalom uralta, amely meghatározta mind szolgálatát, mind hit- és életfelfogását, s ez a világosság volt. Ez vezette el őt Istenhez, hogy a belőle kisugárzó örök fényben megtalálja helyét a világban, felvegye a küzdelmet a sötétség erőivel szemben, s ezt a világosságot elvigye embertársaihoz is, mint a lélek és szellem legszentebb értékét. Nem véletlenül választotta püspöki beiktatásakor tartott egyházi beszédének alap gondolataként János I. leveléből: „Ez pedig az az üzenet, amelyet tőle hallottunk, és hirdetünk nektek, hogy az Isten világosság, és nincs benne semmi sötétség.”

Már a teremtés hajnalán elhangzott a szó: „Legyen világosság” – és lett világosság. Isten a világosságban önmagát ajánlotta fel a világnak drága ajándék gyanánt. S azóta is, az évszázadok és évezredek folyamán, naponta megújul ez a teremtő szózat. Így lett a tapogatózó hitből – diadalmas vallás, az ismeretből – tudomány, a képzeletből – művészet, s a legmagasabb isteni tulajdonságból, a szeretetből – szolgálat.

Jézus nemcsak Istenről tanította, de önmagáról is ezt mondja: „Én vagyok az Életnek ama világossága... Amíg veletek vagyok, járjatok világosságban...” Ő tehát joggal elvárhatja, hogy a nevét viselő Anyaszentegyház templomaiban és iskoláiban, társadalmi intézményeiben és szervezetében, hitvallásában és szeretetszolgálatában is ezt az elvet, a világosság teremtő és éltető, újjászüelő és csodatevő lelkét vigye diadalra.

Unitárius egyházunk történelme folyamán mindig magáévá tette ezt a nemes törekvést, amely megegyezett hitbeli meggyőződésével, tisztult erkölcsi felfogásával, és – az emberiség iránt táplált kötelességérzet mellett – a magyar nemzet iránti önfeláldozó szeretetével.

A világosságban kiteljesedő tudás és szeretet – a mi szellemi fegyverünk. Hűtlenné lennénk a hit és lelkiismereti szabadság szent örökségéhez, ha fegyvereinket arra használnánk fel, hogy ablakainkon, ill. lelkünkben minden oldalról beragyogó világosságot elhomályosítsuk.

Mindez távol legyen tőlünk – hiszen mi Isten országának megvalósulására törekszünk. Jelszavunk: UNITAS, LIBERTAS, CARITAS. Dicsőséges Isten – boldog emberiség.

Józan Miklós hosszú élete alatt sok szép prédikációt mondott, de legszebb prédikációjánál is szebben beszélt az ő példás élete. Pénztárcája a bibliai szegény asszony vékájához és korsójához volt hasonlatos, amelyből sohasem fogyott ki az irgalmasság és szeretet lisztje és olaja. Szegénységében is tékozló volt, mert azt tartotta, hogy az ember legnagyobb gazdagsága az a jó, amit másokkal tesz. Nem hiába társalkodott egykor a Székelykő árnyékában Adorján Manassé szellemével.

A jó pásztor életét adja a juhaiért. Józan Miklós életét adta azért az anya-szentegyházért, amelytől sokan még az adófilléreket is sajnálják. Életét adta a hazáért, amelyet sokan megtagadtak és elárultak.

Az unitáriusok megoszthatatlan lelki közössége, a határokon innen és túl, egyben közösségben mindazokkal, akikkel most együtt tisztelgünk, tisztelettel és áhítattal hajtja meg az elismerés zászlaját a jó pásztor emléke előtt, midőn mellszobrát felavatjuk. Hálát adunk a gondviselő Istennek, hogy őt nekünk adta és hogy szolgálhatta egyházát és népét verőfényes gyönyörű években és vérzivataroktól terhes időkben egyaránt.

*Föll!...Diadalt ül, győz az igaz ember
Magasba vívő, szárnyas szerelemmel;
Csillag az égen egy-egy nyomdoka:
Hol ő világít, nincs ott éjszaka.*

Mártíremlékét és példaadó életét megőrizzük!

FELSZENTELT TEMPLOM: MEGSZENTELT ÉLET*

1Kir 8, 27–30; 9,3

A zsoltáráróval együtt örvendezve ujjong a lelkünk a mai napon: „Ez a nap az, amelyet az Úr rendelt; örvendezzünk és vigadjunk ezen! Oh Uram, segíts most; o'h Uram, adj most jó előmenetelt!” Örvendezzünk, mert a hála mindig öröm, mert áldásból fakad. A mai napon azért gyűltünk egybe e lélekemelő, magasztos ünnepre, hogy e templomot egyházunk szertartása szerint felszenteljük. Ez a szertartás először is hálaadás, amellyel Istennek tartozunk, hogy segítségül volt nekünk buzgó igyekezetünkben, és sikerrel koronázta fáradozásunkat. Megköszönjük gondviselő Atyánknak az élő hitet, amely áldozatra volt képes, s az áldozatot, amelyet az emberi szívek hoztak, hogy megmutassák, ez a nemzedék is ragaszkodik Isten házához, s nélküle nem tudja, de nem is akarja megélni életét.

* Elhangzott Sepsiszentgyörgyön 2001. november 18-án